

Oudheusden.

De Officier van Justitie bij de arrondissementen rechtbank te 's Hertogenbosch gond mij bij schrijven van 9 Januari 1897 te P° 9079 Kabinet een dossier, bevattende een instructie tegen van Breugel, burgemeester van Oudheusden, ter zake van onzedelijke handelingen met de dienstmeid zijner moeder, Huberdina van Heelvoirt, en met dier zus Adriana van Heelvoirt, beide afkomstig uit Giersbergen onder Drunen. —

De schuld van den burgemeester aan het ten laste gelegde is niet bewezen; de rechter commisarius (Bosch) wijst er op, dat Huberdina van Heelvoirt een groote zware meid is, terwijl de verdachte hem maar een zwak man, miske beschijnt. — Volgens verklaring van Hendrikje, den secretaris van Heelvoirt, zou Dr. van Gils, na Huberdina van Heelvoirt onderzocht te hebben, gezegd hebben, dat hij haar voor een zeer hysterische meid hield, van wie de burgemeester veel last kon hebben.

De schuld van den burgemeester was dus niet bewezen; desnietteminstaande heb ik hem vandaag, den 18^e Januari 1897 op het Gouvernement laten komen, en heb de zaak met hem besproken; ik heb hem toen verraden, dat zijn prestige als burgemeester geleden had, door dat zijn naam in opspraak was gebracht, en dat hij daarvoor had behooren te zorgen.

Den 20^e Augustus 1898 bezocht ik deze gemeente. Ik reed van 's Bosch over Vlijmen en Nieuw-Lekkerland naar Elshout (waar het Raadhuis staat); later ging ik langs den, zelfden weg naar 's Bosch terug.

Kan de ± 900 zielen van Oudheusden wonen en ongescreven 700 in Elshout allen Katholiek en ongeveer 200 te Oudheusden meestal Protestant.

Op de grens van Drunen en Elshout vond ik een ere-wacht van 8 paarden; een paar honderd meter voor het Raadhuis kwam mij de harmonie tegemoet, terwijl voor het Raadhuis de jongens en meisjes van de openbare school opgesteld waren en liedjes zongen, hingeleund ter ere van 31 Augustus aanstaande.

Oudheusden.

Op myne audiencie verschenen pastoor en kapelaan; deze klaagden over partijschap in de gemeente; de partij van den oud-burgemeester Tulle was er op dit oogenblik onder; de andere partij (meestal familie van elkaar) was aan het roer. — Van de leden van den Raad was van Paarhoven de meest geschikte. De gemeenteredwachter van Balkom klaagde over zijn harig huusement; sinds hij te Gooch getuigd heeft tegen den voor van den wethouder van Poort die een onecht kind had vermooffeld en deswege 6 jaargewangenisstraf kreeg kon hij niet veel goed doen. — De pastoor preeg den redwachter en diens huishouders zeer.

Van de leden van den Raad waren er 6 in Elshout en in Oudheusden. — De heeren uit Elshout verschenen allen; van hen maakte van Paarhoven op mij een goede indruk. Ik recommandeerde hen oerk de belangen van den redwachter; vooral vroeg ik, dat de paartijliche graafisatie van f 50,- zou worden afgeschafft, en voor goed bij het huusement zou worden gevroegd, dat zou daardoor kleinner van f 275,- tot f 325,- In de gemeente Oudheusden waren de griffier der staten, de heeren Verhoeven en de burgemeester Honcoop stijf tegen elkander. — De weduwé Verhoeven - Robert uit Heusden is vrouw van Oudheusden en Elshout." —

Het dagelijksch bestuur van Oudheusden maakte op mij een onaangename indruk, de wethouder van Poort - een oude rijke gierige boer - vertelde niet veel; de anderle wethouder, van Breegel, praatte zooveel te meer. Hij deed alsof hij burgemeester was. Als ik den burgemeester ict vroeg, dan antwoordde die wethouder.

De burgemeester zat stil voor zich heen te kijken en gaf helemaal indruk van toaal onder zijn naamge, noot, den wethouder van Breegel te staan. — Deze laaste onderscheidde zich vooral door zijn scheldertegen den redwachter, ik maakte, toen mij dat begon te verselen, daaraan eenvind, door op te merken, dat ik, na de geschiedenis van den jongen van Poort, best begreep, dat de redwachter, die geduijens der waarsheid moet

Oudheusden.

moest afleggen, de Oudheusden geen goed meer kon doen. Den 10 April 1905 bezocht ik de gemeente weer; ik was is uitlend, in Balkom geweest; was via Haarsteeg en Kerk naar Gouda gereden, om te ontbijten in het Hotel "Wapen van Amsterdam" bij J. M. Spierenburg; en daarvan mijn weg via Oudheusden vervolgd heb Elshout, waar ik op het nieuw gebouwde raadhuus den burgemeester vond met zijn twee wethouders, van Nieuweland en Grenenbreuk. — De enige wethouder A. van Hoorn - heeft als raadman bedankt; vermaledijkt had hij ook wel spoedig bedankt even blikdinaarslays van den Raad.

Ich heb afgap de mogelijke wijziging van gemeenteopeningen opvolgt van de verkiezingen. Van den klaamond nadrukkelijk informeerde ik nacht biental en godsdienstige vrienden van de mensen; men deelde mij dan mede, dat Daeven en Kleurbeek te samen geen 300 zielen hebben; dan dese zullen er 1 $\frac{1}{4}$ Hallisch zijn; Oudheusden heeft niet veelit 200 zielen, want wie de helft Hallisch zijn; Elshout heeft 700 zielen die allen Hallisch zijn. — Hierop is het idee uitgevallen, de 4 gehuchten dat een gemeente te vereenigen; dan kan misschien de school te Kleurbeek blijven bestaan voor Oudheusden Daeven en Kleurbeek. — Er was vroeger een school te Oudheusden; dese is thans opgeheven; de kinderen gaan nu naar de openbare en naar de hervormde scholen te Kleurbeek. — Oudheusden had deswegs vroeger een contract met Kleurbeek en betaalde per kind f 15,- Kleurbeek zeide verleden jaar dat contract op, zodat deswegs nu niet meer betaald wordt; deswijlgevolgdaal lach Kleurbeek na, toe, dat kinderen uit Oudheusden in Kleurbeek op school gaan, zowat lang, als er daar plaats op school is. —

De bewoning van Elshout gaf langzaam verminder, volgens H. en W. wordt daar heel een armoe geleden. Toch was Elshout te klein voor de bewoning; daarom jaagde de menschen dat land veel te duur tegen elkaar op, dat zelfs tot f 3500 de fl. t. Ze kunnen dan geen $\frac{1}{2} \text{ fl. t.}$ maken.

Tijgermuntkraatsverhieringen worden en handgeschreven. daar is wel paartijrecht; bij de laaste verhiering wilde men den wethouder van haan laten wachten, en die werden er maar

Oud-Gleesden.

jeich amper door. Vóoral de Dordoor Spierings (een uit Heer uit Kleenigh) mocht fel tegen van haan. — T. en W. waren blijbaar zeer op hem geheten!

Het gemeentehuis is geheel verbouwd, en niet er netjes goed ingevolgt uit; voor behoefte werd een beeldende kamer gebouwd met doelmatige kasten. Het archief was zeer naajis geordend. — De burgemeester had doch alles zelf gedaan; hij heeft daar blybaar veel plenier in; ook zijn secretaire zag er zeer goed uit, alles was netjes en goed ^{maar voor den ontvoerder; dit liep bijna alles te verloren over.} verzoegd: ~~tert in de uitlegging nach de administratie~~. De gemeente heeft nog al wat eigendommen: ± 40 kl. t.; opflikking, want anders zou het er noch de gemeente slechts uit kunnen!

De gemeente wethoudster van Balkum heb ik voor een jaar of drie verplaatst naar Heek en Dank; nu is er een politieagent uit Tilburg; men is over hem zeer tevreden; hij heeft f. 350 brachtent, herviel men hem voor het doen van moedlieden in den afgelepen winter, eenne geificatie heeft gegeven. — Tegen gratificaties in belang, men ben ik weer leuele getrokken.

Vóoral de wethouder van Groot-Gleesden, die in Oud-Gleesden woon, en bekende raadslid uit Oud-Gleesden is (de andere zes wonen allen in Elshout) klaagde erg over de haren schade; vóoral om deze lijd zouden de haren veel kwijnd doen bij de tuiniers, die nu erubis en dergelijke zaden uitplanten. — Fasanten af eenden deden volgens hem geen schade. — Ik herinnerde wel, dat hij een vriend was van de Gleesden Verhaeren; en dat hijzelf den kleer blal niet gaarne mocht lijden. —

Groot-Gleesden in zake op mijgen aangenaamen indruk; de wethouder van Breugel, die pas aan influensa had geleden en herverde influensa in zijn rechterhand te hebben, had zich voorbereidend te warmen, mit de handen berghen zijn beenen. — Over nooitre lijaam was gesprok declarant, vond ik hem niet zo erg, als bij mijn besoek in 1898.

Den 19. Mei 1906 kwam ik weer in de gemeente, na te vragen

Oud-Gleesden.

een besoek te hebben gehad aan Nieuwburg. —

Daar zich niemand voor de audiëntie had aangemeld, had ik 2 $\frac{1}{2}$ uur met B. en W. daad te praten. Burgemeester van Breugel moest daendien Verdelyke inlichtingen geven, daadah ih geraadpleid op de twee wethouders was aangewezen.

Wethouder van Breugel is overleden; hij werd vervangen door wethouder van der Sanden; dese mocht op mij een goede indruk; hij praatte koelen en verstandig. — Wethouder van Groot-Groenbraek is een ongegeneerde baer; hij gebruikt herhaaldelijker worden als „verdomd” enz.; hij mocht mij een veel mindere indruk dan v. d. Sande.

Tot mijne niet geringe verbazing ontdekte ik, dat de gemeente schoolhof betaalt voor kinderen uit Oud-Gleesden, die de K. C. beginnende jongenschool (hoofd van de kru), of de zusterschool te Gleesden bezochten!

Hij heeft van slecht weilend vriendvaard gemaakt; in verband daarmee gaf ik B en W. in overweging, om een uitgebreid werkplan daad van gemeente eigendommen aan te leggen, waarin alle details omtrent cultuur en exploitatie uitvoerig genoteerd worden.

Het nieuwe Raadhuus schijnt goed te voldoen; er is een brandbare kamer gebouwd dat bewaring van archief; wat daarvan dat archief stand was zeer ordelijk opgeborgen.

Den 23 April 1910 kwam ik weer in Oud-Gleesden; ik bezocht later ook nog Gleesden.

Er bestaat nog al wijving bij raadsverkiezingen; de oude partijen van burgemeester Thille, wethouder van haan bestaan niet meer; thans is er echter ruime terugval van de oprichting van twee roomboksfabrieken, eenne, door stoom gedreven, in Dremmen, en eenne met handkracht in Elshout; de arbeidenden over de fabriek in Dremmen richten die in Elshout op.

Het raadslid van haan is een broeder van hem, die in der tijd een kind vermoordde, dat deswege in de gevangenis geraakte; dese broer is weer in de gemeente terug, bleef ongehoopt en leeft voorbeeldig; hij maakt met zijn betrekkelijk groot vermogen veel goed doen.

Er is nog geen start van exploitatie der gemeentelijke bezittingen;

Oudkruisden.

ik heb den burgemeester deswege hard gevallen; hij zal er nu voor zorgen, en bewezen een kaart der landerijen laken maken. —

De van Seters uit Dreenen is nog gemeente doctor, ^{alleen} door de gemeente gesalarieerd; men is zeer over hem verleden.

De arbeiders hebben het over het algemeen heel goed; arbeide wordt er niet geleden. De kleine boertjes zitten er veel harder voor; zij vormen eigenlijk de behoeftige klasse. Broodgebrek wordt er door niemand geleden.

Heel drinkwater zou vrij goed zijn; boringen, om verbetering aan te brengen, hadden niet plaats.

~~Sinds gemeente de wegen ging verharsten, trouw zij u wel het verantwoordelijk. Daarom wordt echter grot gebrukt, want, omdat de boeren, door wortels en blad, zo veel aan de bomen gaan kosten. Tochden de bomen in daer nog staan geschept, dan worden er geen nieuwe ingeplant.~~ — Zoon van oude griffier Sprengers is gehuwd met een prinses. handtje meisje; opaat niet meer naar de kerk; heeft zijn geloof aan de kapstok gehangen. Hij exploiteert nog den fruittuin zijn vaders, en handelt verder in fruit; het zou hem vrij goed gaan.

Kinderen uit Oud-Kruisden bezochten nog op kosten van de gemeente de openbare school te Kruisden; voor die kinderen, die de bijzondere school aldaar bezochten, betaalt gemeente thans geen schoolgeld meer.

Wethouder van Grevenbroek zegt, dat er thans in Oud-Kruisden geen wildschade meer wordt geleden; daarvoor zorgt de lichtbale wel; zelfs van uit Tilburg komt men met de lichtbale stroopen. Er is thans niet meer dan een enkele ongelukkige haas.

Den 2 mei 1915 kwam ik weer in de gemeente; later bezocht ik nog de gemeente Wijk.

Het zal wel de laatste keer gewest zijn, dat ik burgemeester van Breugel ontmoette. Hij is onder behandeling van dr. Bockelman te Utrecht; hij werd reeds herhaald gereed aan zijn slachtdarm; binnenkort moet hij daarvóór weer naar Utrecht.

Van Ben W. mij thans mededeelden, dat de gemeente vergens het verantwoordingsrecht. Wat dienaarhoude hierover genoteerd werd, moet dus op een misvatting

Oudkruisden.

berestaan.

Hier en daar hebben de mensen nog wildschade, nl. ~~de~~ raaope en ~~de~~ hoer in den polder hebben van paarden en een den veel te lijden. Wanneer het gemaaid aan schaaf staat en het weer slecht is, zoodat de boeren de oogst niet kunnen binnen halen. — Gaat de oogst spoedig van het veld, dan is de wildschade onbetrekend. —

Kort bij Kruisden schijnen er nog al wat konijnen te zijn, die voldoende schade aanrichten.

De vrienden, aangelegd als slecht uiland, doen het niet best; ze zijn zood goed als versleten; de grond was blijkaar leem. En doch vriendhout waren nog Canada's oogst; die doen het vrij goed; daarop is nu de hoop gesteld. —

Er is nog veel partijschap in de gemeente; een bepaalde reden is daarvan niet aan te geven; de mensen verdragen zich nu enmaal niet.

Eindeloze klachten over pastoor Spieringsho, een uit heer van Kleef. Wie man loopt op erfgoeden; hij is nu 25 jr in de gemeente en wist in dien tijd zeker vóór anderhalve honderd jaar vast goed op naam van de kerke te liggen. Zou hij nu 25 jr in Elshout zijn, dan zou zeker de halve gemeente hem beschouwen. Hij moet veel aankoops hebben aan de pastorie; voorhalend diners en feesten. — Hij moet wel een grote tegenstelling vormen tegen den pastoor te Maarsseveen, eveneens een uit heer, die nimmer bracht zijn gewonden ^{uit} af te zetten, en uitsluitend in het belang van zijn gemeente werkt, en zich daar op heel aan geeft. — De burgemeester had een heel verhaal over een oude wethouder — ik meen Willem van Breugel — die zijn opheldere nalatenschap ± f 80.000 aan den pastoor had vermaakt. — Nu liep de pastoor wel bij een burgerjuffrouw, die wat geld had, en van wie al indertijd verschillens een tiental mensen, die het hard nodig hadden, moesten erven. De burgemeester had aan die juffrouw gezegd, dat, als zij haar geld aan den pastoor maakte, in plaats van haar naaste bloed te laten erven, dat zij dan verdiende, dat zij naar de hel ging! Hij woude, dat zijn appellen in deze niet veel van hulp zouden zijn. —

Oudheusden.

Den 12 Augustus 1919 bezocht ik per auto vanuit Haal, mij de gemeenten Wijk en Aalburg, Veen en Oud-Huusden.

Ik begon met den burgemeester (van Liemp) mijn ongenaegen te bekijken over de ergelijk nonchalante manier, waarop door hem de gemeente administratie werd gevoerd: de begroting voor 1919 was juist op het moment ontvangen. Ik heb hem gezegd, dat ik geen macht had over den secretaris; dat de Raad moet weten, hoe tegenover hem te handelen; — maar dat hij als burgemeester zou moeten verduwen en zou maken vervangen worden door een anderen Burgemeester, want meer ter Secretarie niet alles veranderde; — dat bij twee maanden ziek had gelegen aan Spaansche griep, was geen verontschuldiging om zijn begroting haast een jaar te laat in te zenden.

De staat van exploitatie der gemeentelijke bezittingen is sinds een jaar niet meer bijgehouden; ookdaarin mocht verbetering gebracht.

Salaris wachter f 750 + vrij wonen; moet verbeterd.

Behalve 12 schoenmakerskunsts vonden alle inspectoren werk in de gemeente.

Men is dankbaar dat de hooivorken en stalenfabriek is opgeheven; onder de arbeiders waren nog al enige socialistische elementen.

Distributie bedrijf liep goed; kostte in 1918 ± f 3500.

De handkracht vatenfabriek te ~~Groot-~~ Elshout is opgeheven; alle melle goed thans weer naar de coöperatieve vatenfabriek te Dreenen.

De arbeiders waren ongeveer allen op hun eigen; meestal bezwaard met hypotheek.

Den kleinen boeren gaet het goed; gemiddeld hebben ze 1½ fl. A. in eigendom; de kinderij moet het voor hen goed maken; vooral sinds er een veiling werd opgericht.

J.W. en W. Klaagten sterk over wildschade door fazanten; aan een stuk haver van de gemeente deeln de fazanten zeker voor f 100.- schade.

Oud-Huusden is in den Raad verhegenvoordragd door van Gruenbrack; Protestantse radetsleden zijn er

Oudheusden

nooit genoest.

Het drinkwater is in Elshout goed, in Oudheusden slecht. De fruitteelt gaat vooruit; t 50 fl. A.; de kleine boeren zijn meest allen leeglijk tuinbouwer.

Trijnboon census in 1918/19 in Dreenen; in 1919/20 ook in Oudheusden.

De wethouder van Herpt schijnt nog al op te komen voor de belangen van de gemeente; zoodat van Herpt als de wethouder klijn zijn eenvoudige boeren-mensen. — Maar het mij voorleend, stuurde burgemeester d'Urvil de wethouder uit om zaken op te knappen, welke bij beter zelf behandelde, bijv. wanneer de mensen grond langs de gemeente wegen hebben ingenomen, ten correcte hopen hebben geplant. ens. ens.

Den 15 Juni 1923 bezocht ik Oudheusden en Medelhuizen.

Van alle moeilijkheden over den achterstand in de administratie was het mij ongenoeg te kunnen constateren, dat het werkelijk secretariaat thans vrijwel „bij“ was. — Ik moest het doen met het verslag 1921; het verslag 1922 was gereed en juist naar den Bosch gestuurd.

De burgemeester maakt overigens een aangename indruk. Van kapelaan Willems, die her audiënie hield, vernam ik, dat de burgemeester in Oudheusden bij de mensen goed geniet. Verder dan wethouder van Herpt, een gierige baer, die alle uitgaven van goede werken tegen houdt. Wethouder Groenbrack is een oom van v. Herpt, en gaat in alles met v. Herpt mede. — Subsidies voor vrijverpleging, voor een processie vereeniging, voor de harmonie, voor een stierhouderij dient men aan den Raad niet te crazen; want men is zeker, dat het verschaf afgemeten wordt. Eerlijkheidshalve vertelde de kapelaan, dat van Herpt moeilijkheden had gehad mit

Oudheusden.

den pastoor, over een ziekte bij het klooster.
v. Hierpt had toen den kapelaan aangeklaagd bij
den Misschop. Deze had de zaak ondervrocht, en den
kapelaan welkomen in het gelijk gesteld.

De Pastoor bouwde een liefdadigheid, en plaatste
daarin Zusters van de Orde te Maasricht, behal
ve ziekenverpleging geeft deze orde in den laatste
tijd ook onderwijs. Er zijn elf zusters; van deze
staan er 3 in de leerschool, 1 in de bewaarschool;
2 zijn wijkverpleegster in Dremmen, en 1 in Oud
heusden. Voor die wijkverpleging - die zur ge
waardeerd wordt - is een vereniging opgericht,
de leden betalen $\text{f}2.50$. $\text{f}5$. - $\text{af} \text{f}10!$ contributie.
Dat nu is wel te veel, en om die ~~te~~ contributie
te kunnen verminderen, zou men graag een
subsidië van de gemeente hebben.

Bij de Raadsverkiezing werd de oude v. d. Sand
(82%) afgestemd. De Broedertuinen probeerden een
raadszetel te verwerven, hetgeen evenwel mislukte.
Deelhouder Grevenbroek zit voor Oudheusden.

Op een woningvoord: met rijles premie werden
6 woningen gebouwd, zonder premie ook 26.

Men heeft geen waarde aan de tram Dremmen
- Heusden; goederenvervoer voor Oudheusden
heeft die tram heelmaal niet; personenvervoer een
beetje. Het grote verkeer gaat per spoor.

Electriciteitsbedrijf marcheert niet, in 1922 een
verlies van $\text{f}1000$. - Er werd een grote motor op
gesteld, het tarief volgens het contract met de
Dremmen kon daarmee niet gehandhaafd. Toen een
nieuw contract met de Dremmen volgens hetwelk
alle stroom verkocht wordt tegen 18 cent.

De beschrijving der gemeentelijke bezittingen
met kaart is gaaf bijgehouden. De landerijen worden
verhuurd voor vijf jaar; de menschen zijn het
samen tevel eens; zij bieden niet, want een
ander een perceel in linker hand; daardoor zijn alle
gemeentelijke bezittingen tegen te lage prijzen

Oudheusden.

verhuurd.

De werkeloosheid was niet erg: van den winter
drie werkelozen; op het moment nog drie (maar
anderen dan van den winter).

De warmtezaay en de fruitteelt neemt ontzagelijk
 toe; in de laatste jaren is de daarvan gebruikte
grond verdrievoudeld.

Alles wordt in Dremmen gevuld, daarvan
wordt 5% in rekening gebracht. Die rekening (de
orderneming) maakt ook goede zaken.

Zoon van Lijfheffin Sprengers voort niet in de ge
meente; zijn kinderen zijn niet gedoopt. Volgens
v. Grevenbroek zou Sprengers heilig anti-Katholiek
zijn!